

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

=====

Стенографски протокол

ХУДОЖЕСТВЕН СЪВЕТ

С о щ и я

19 март 1982

=====

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е :

	стр.
I. ОТКРИВАНЕ И ДНЕВЕН РЕД	
предс. Дико Фучеджиев	3
II. ИЗЛОЖЕНИЕ ПО ПЪРВА ТОЧКА	
Асен Шопов	3
III. ИЗКАЗВАНИЯ ПО ПЪРВА ТОЧКА	
проф. Филип Филипов	9
Крикор Азарян	11
Кирил Неделчев	13
Рачко Ябанджиев	13
Асен Шопов	13
Николина Лякова	14
Асен Шопов	14
Иванка Димитрова	16
Асен Шопов	16
IV. ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ПЪРВА ТОЧКА	
предс. Дико Фучеджиев	16
V. ИЗЛОЖЕНИЕ ПО ВТОРА ТОЧКА	
Младен Младенов	20
Николай	21
Кирил Неделчев	22
Асен Шопов	23
Стефан Савов	25
Николай	27
Венера Наследникова	27
VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ВТОРА ТОЧКА	
Чавдар Добрев	28

НАРОДЕН ТЕАТЪР "ИВАН ВАЗОВ"

=====

Стенографски протокол

ХУДОЖЕСТВЕН СЪВЕТ

Състоял се на 19 март 1982 г.

в Заседателната зала на Театъра

Начало 16 часа

- 0 -

ОТСЪСТВУВАЩИ: Енчо Халачев, Стефан Данаилов, Кирил Кавадарков,
В. Кънев, Георги Черкелов, Славка Славова

О Т К Р И В А Н Е

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ: ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ

Другарки и другари,

Откривам заседанието на Художествения съвет при следния

Д Н Е В Е Н Р Е Д :

1. Разпределение на ролите на "Пожарът".
2. Обсъждане на проектите за декори на "Януари" и "Пожарът".

По ПЪРВА ТОЧКА ОТ ДНЕВНИЯ РЕД давам думата на др. Асен Шопов за кратко изложение по пиесата "Пожарът".

АСЕН ШОПОВ:

Другари,

Известно е, че задачата, която е поставена пред театъра, излиза малко извън рамките на чисто репертоарното заглавие и се свързва с чествването на стогодишнината от рождението на Георги

Димитров, която определена от твърде кръглия характер – стогодишнината – придобива особен акцент. Тази задача излиза извън рамките на нормална задача за театъра и поради това обстоятелство, че се кооперира с Народния дворец на културата като терен, на който ще се изгради бъдещото представление. Това и редица други обстоятелства създават особена компликация и сложен момент около изграждането на бъдещото представлението.

Представлението ще носи наименованието "Пожарът" по първата пиеса на Иван Радоев, а ще се изгради върху двете пиеси на Радоев "Пожарът" и "Червено и кафяво". Едната пиеса не е позната, не е реализирана досега, документално-публицистична реализация на процеса. Втората пиеса има малко по-подчертан авторски елемент, по-свободна художествена интерпретация, по-свободна сюжетна линия, третира момента след процеса, след като Димитров е оправдан и опита на фашистката власт да ликвидира физически Димитров при прехвърлянето от затвора в Лайпциг в Гестапо в Берлин – не зная доколко това е достоверно, но авторовият ход е така изграден: прави се опит да се инсценира катастрофа с колата, в резултат на което жертва да бъде Димитров. Този ход по определени причини не успява и така се стига до благополучния изход на спасяването на Димитров от фашистката власт в резултат на натиска на обществеността в света и активната намеса на съветската страна, която в момента, когато българската държава отказва поданство на Георги Димитров, той получава съветско поданство и с намесата на съветското представителство успяват да го спасят.

Това е, грубо казано, сюжетния характер на материала. Двете пиеси в композиционна преработка, с освобождаване на голяма част от подробности и обем на материала и съхраняване на основното, което нас ни интересува – една нова композиция, ще ста-

нат основа на едно бъдещо представление.

Искам да подчертая малко банализирания момент около второто заглавие "Червено и кафяво", което е експлоатирано доста много. Играно е в театър "София" доскоро, играно е от провинциални театри на софийска сцена, в основата на филма е, който Христо Христов е изградил, сега се заснема телевизионна интерпретация. Общо взето самият процес е третиран от много други произведения, което в голяма степен утежнява задачата и в каква степен интерпретацията би могла да придаде нов ъгъл, нов поглед или ново звучене на онова, което ние ще правим.

Друго обстоятелство, което особено комплицира ситуацията, е това, че ще се изгради представлението не на нормалната обичайна площадка, на нормален театър, наша или друга сцена – все едно, а на сцената на Народния дворец на културата. А това влиза в конфликт с нормалните представи за театрално представление с мащаба, обема и размера на сцената, от двадесетметровия портал и характера на зрителната зала за четири хиляди души. Това ще създаде, може би, психологическа бариера у изпълнителите, създава и звукова бариера като момент на възприятие на текста, създава и редица други усложнения. Каквото и осветление да поставим подробностите се губят, композиционните задачи придобиват друг характер, материалът, сам по себе си, в известна степен камерно-психологичен, противоречи на третиране по пътя на масовки, сцената, от друга страна, го изисква и т. н. Към това трябва да се прибави и момента на особено подчертана отговорност, бих казал, свързана с отбелязването чрез този спектакъл на събитието, т. е. един път като категорична граница, в която трябва да се реализира представлението, което не търпи отлагане и втори път неговият чисто художествен резултат не може да има амплитуден характер, т. е.

едно средно представление би значило провалено представление.

Коментирам това само във връзка, че трябва да се съберат във фокус усилията, мислите, в най-добрия смисъл на думата амбициите на театъра за защита на театъра – амбиции, които изключват всякакви лични моменти.

Задачата е комплицирана и от още едно обстоятелство, че по съображения, които не зависят от нас, преди да се реализира представлението тук, в София, се налага то да бъде играно в Москва в рамките на гастролите на театъра. Това значи, че ние буквално трябва да изиграем представлението в Москва преди въобще да сме го видяли. Ние ще имаме една ориентация в процеса на репетициите на резултата, който евентуално ще имаме, без да имаме срещата на представлението с публика, тъй като в сроково отношение такава не може да се реализира.

Има една техническа подробност, че за да се изиграе представлението на определената дата 24 май, за да може да се реализира в Москва то трябва да тръгне като транспортиране оттук десет дни по-рано.

Има и други обстоятелства, че сцената на Народния дворец на културата има програми, които не могат да търпят коментар от рода на конгреси и т. н. и които крайно фиксират датите като възможност за репетиции на сцената в рамките на 25 дни. Ние ще стъпим на сцената на 10 април и като се прибавят тези дати, които те отнемат около Първи май с тържества, концерти и т. н., картината става доста сложна.

Всичко това казвам само за да ангажирам мислите ви във връзка с цялата комплицираност, с цялата сложност, с цялата отговорност на задачата и мотивите и съображенията, които съм имал, когато ще направя предложение за разпределението на тази пиеса

Пропуснах към горе казаното да прибавя и това, че задачата на пиесата се усложнява, тъй като успоредно в работа е дежурна пиеса, която също е включена в гастролите и която е също с краен срок за изработване в началото на месец май и практически трябва да се ограничи от участниците в това представление иначе предварително попадам в рисково положение. Поради тези причини по два пункта днес няма да мога да предложа изпълнители, тъй като в рамките на състава на театъра не може да се свърши това и ще се наложи да търсим изпълнители отвън, заедно с още един, когото ще чуете. При това положение трима мъже ще вземем на гастрол в това представление.

Не можахме да предложим на Художествения съвет предварително материала на пиесата, тъй като в момента е на ксерокс. Това ще се даде допълнително. А по разпределението на ролите моето предложение е следното:

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА:

Георги Димитров - Стефан Гецов;
 Парашкева Димитрова - негова майка - Славка Славова;
 Д-р Бюнгер - председател на съда - Андрей Чапразов;
 Хелер - криминален съветник - Коста Цонев;
 Едел - помощничка на Хелер - Красимира Петрова;
 Хитлер -
 Гьоринг - Георги Черкелов;
 Гьобелс - Рачко Ябанджиев;
 Дилс - директор на Гестапо - Георги Раданов;
 Фогт - следовател - Стефан Димитров;
 Ван дер Любе -
 Граф Хелдорф - обергрупенфюрер от СА - Сава Хашъмов;
 Хайнес - " " - Славчо Митев;

Фрик – надзирател – Асен Миланов;
 Ева Рилке – проститутка – Мария Стефанова;
 Петер Траубе – шурмовак – Стефан Данаилов;
 Густав – син на Хелер – Константин Цанев;
 Свещеник или пастор – Иван Кондов;
 Хелмер – свидетел – Емил Стефанов;
 Панкнин – свидетел – Антон Карастоянов;
 Йосе – свидетел – Ганчо Ганчев;
 Полицай – Георги Гайтаников;
 Полицай с белег – Иван Тонев;
 Палач – Соломон Аладжем;
 Преводачка – Маргарита Карамитева.

Ще има група от осем души журналисти, като жените са:

Дора Глинджева;
 Райна Каназирева;
 Ангелина Сарова;
 Андриана Андреева.

Мъжете в момента не можем да проченем поради сложност в преценката на ситуацията. Не мога да взема хора, които не могат да се включат в гастролите. Усложнение е и това, че веднъж трябва да се аранжира представлението за московска сцена с всички сили на театъра, а тук като че ли трябва да се изгражда втори вариант за представлението тук. Успоредно с това тук трябва да се гарантира пиеса, която да се играе на тази сцена. Това е причината да не можем да разположим останалите хора от мъжете.

Към тях като артисти още двама полицаи и двама есесовци. Освен това машинописки, хитлерова младеж – мъже и жени, пожарници, полицаи, есесовци, шурмоваци и други, като сътрудници към театъра. Това е моето предложение.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Другари, чухте изложението на режисьора за разпределението на ролите на постановката. Имате думата за изказвания.

ИЗКАЗВАНИЯ

ЧАВДАР ДОБРЕВ:

Подкрепям изложението на режисьора за разпределението на ролите, но по-добре щеше да бъде, ако имаше за всички разпределение.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Филипов.

ФИЛИП ФИЛИПОВ:

Другари,

Този кратък срок и трудни условия, при които се изгражда пиесата, не дават възможности на режисьора да покрие всички имена. Той ни оставя две свободни роли, но ако трябва да бъдем справедливи, трябва да кажем, че разпределението е извънредно силно, много точно, в него са ангажирани едни от великолепните артисти на театъра. Без да зная точния вариант на пиесата, но знаейки материала и на двете пиеси на Иван Радоев и съдебния процес, мен ми се струва, че това е едно много високо, много точно, много силно разпределение. Гледах художествения филм, направен по документи, "Двубой на столетието" и трябва да кажа, че нашите актьори по нищо не отстъпват на ония, като имам пред вид тяхната богата актьорска индивидуалност, умението им да играят в един публицистично-документален и същевременно художествен спектакъл, какъвто ще бъде нашият вариант, присъствието на Чапразов, Цонев, Черкелов, Стефан Гецов на първо място, който е играл ролята, на Асен Миланов, както и на останалите, предложените от Асен Шо-

пов артисти, ни дава абсолютна гаранция, че ние ще успеем да направим силен спектакъл. Безпокоя се от всички обстоятелства, които Асен Шопов изтъкна в своето изложение и които утежняват работата. Струва ми се, че Стефан Данаилов трябва тук да се прехвърли, като след това в напредналите репетиции тук, той да не отсъствува от тези репетиции, защото те ще бъдат малко на брой – най-много двадесет – става дума за тези, които ще бъдат на сцената. Двамата режисьори ще намерят начин да съгласуват, за да не се пречи на едното или на другото място.

Виждам изграждането на този много силен материал и имаме силна гаранция, че нашите артисти с дарованието и таланта на Асен Шопов, който умее да изгражда такива спектакли – ярки, публицистични, остри, да постигнем добри резултати.

Що се отнася до тези допълнителни действащи лица – журналисти, двама полицаи, двама есесовци, машинописки, пожарникари – не би ми се искало да бъдат от сътрудниците, защото нашите сътрудници са най-калпавите от всички сътрудници в другите театри. Не знаейки ръководството до каква степен и как ще съумее да комбинира всички пиеси с представените допълнителни участници в спектаклите. В "Майор Барбара" участвуват студенти, които биха могли наравно с артистите да изградят богатата атмосфера, да имат едно голямо присъствие на сцената и биха могли да поемат малки ролички и задачи. Но това е въпрос вече и на режисурата, и на ръководството кои хора ще участвуват. Но освен тези, които споменава Асен Шопов за журналисти актриси би трябвало, би трябвало във всички останали пиеси, където имаме масови сцени, тези наши актьори и сътрудници студенти, които участвуват, да участвуват наравно във всички постановки. Иначе ние не можем да направим това за всяка пиеса да има различни хора. Но да не се спираме на този

въпрос, който е за преценка на ръководството.

Аз виждам едно много обмислено, много сериозно и с различни тоналности във вторите и третите роли – не говоря за тези народни артисти, за които споменах – много силно и много интересно и една гаранция, че спектакълът ще се изгради. Трябва да се даде възможност още утре, когато се отпечатат нещата за частични срещи на режисьора с тях, ако това му е необходимо, а вероятно ще му бъде необходимо, да не се губи нито една минута, не става въпрос за ден.

На Асен Шопов още веднъж препоръчвам да види състава на нашия театър. Мисля, че тези две роли могат да се огледат още веднъж – не искам да кажа на всяка цена или да давам препоръки, защото нещата се изграждат с оглед на съотношение на различни индивидуалности. Дори понякога може да има добър артист и да не бъде взет само, защото останалата "компания", с която той ще се срещне, влиза във вътрешно и външно противоречие с него.

Струва ми се, че за интереса на работата и ако няма компромис, струва ми се, че някои от тези роли, поне едната, би могла да се запълни тук.

Приключвам с това, че по разпределението много е мислено, направено е много точно, много верно, много богато. Аз съм чел двете пиеси и познавам много добре "Процесът", тъй като съм го поставял.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Крикор Азарян.

КРИКОР АЗАРЯН:

Другари,

Аз също не съм чел варианта, но понеже познавам "Червено и кафяво" и повечето персонажи са от тази пиеса, то смятам, че

разпределението е добре обмислено. Нямам възражение към някои от изпълнителите или предложението във връзка с това. Но искам да кажа две думи по първата част от изложението на Шопов. Считам, че театърът, поне откакто съм тук, не е имал по-критичен момент от този, който сега ще настъпи, в смисъл, че ще се правят две пиеси, от които едната съм започнал и имам десет репетиции горе на репетиционна. Стефан Данаилов въобще не е идвал, защото е болен и продължава да отсъства, а Шопов тепърва ще започне.

Тук се получават два състава, като изключвам Стефан Данаилов и веднага бързам да предложа освен Стефан Данаилов да има и втори изпълнител на тази роля и той да бъде Михаил Петров, който при мен играе Гаврил. Правя това предложение затова, защото Стефан в момента снима филм и е много зает – това е ангажимент отпреди. Освен това, както зная, от първи юни представлението ще се играе десет дни в Народния дворец на културата. Ако по това време се играе и "Януари" тук, то няма да бъде редно все Михаил Петров да играе, а да има въртене. А освен докато Шопов репетира, вместо ние да изчакваме, можем аз да репетирам с единия, а той с другия. Това ще улесни работата и на двамата ни.

Връщам се към другия проблем – че много сложна ще бъде организацията на работата, особено в ателиетата. Не си правя илюзия, че една пиеса, която ще се прави за Народния дворец на културата, като обем работата ще бъде малка. Също така познавам много добре и постановката, която ние правим – "Януари" – която е също много обемна и с много реквизити. Става дума за нестандартни неща, каквито ателиетата не са свикнали да правят. Ще се правят често нещата, които не са специфични и за първи път ще им се налага да правят. Мисля, че трябва да се вземат много сериозни мерки за организирането на работата – кое къде ще се прави,

точни срокове за нещата и да се държи сметка за навременното им изпълнение и доставяне.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Кирил Неделчев.

КИРИЛ НЕДЕЛЧЕВ:

Струва ми се, че за ролята на Хитлер като външни данни и като темперамент Георги Раданов може да се опита на тази роля. Имам чувството, че ще покрие изцяло намерението на режисьора. Не знам дали е мислил, но имам чувството, че Раданов е много точен като адрес към тази роля.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Рачко Ябанджиев.

РАЧКО ЯБАНДЖИЕВ:

Това е едно голямо събитие – сто години от рождението на Георги Димитров – и трябва да бъде на много голяма висота и както се каза трябва да бъде заангажиран най-добрият състав или с най-доброто, с което разполагаме. Но искам едно пояснение: ще гоним ли ние все пак някаква прилика на тези исторически лица: Гьоринг, Гьобелс, Хитлер? Мисля, че по този повод се повдига въпроса за Раданов.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Асен Шопов.

АСЕН ШОПОВ:

На сцената на НДК всички ще изглеждате момчета. Там е и особената сложност по отношение на възрастовите характеристики, че момчето става дете на сцената, а вие ще станете неутрални по възраст хора. Въпросът е до каква степен ще има актьорска психическа устойчивост на мащабите на сцената и зрителната зала. И второ, тази достоверност буквална не ме интересува и не би тряб-

вало да ме интересува. Трябва малко да се дистанцираме от опитите да наподобяваме портретно случая Димитров – Хитлер. Ясно е, че Хитлер ще носи тези мустаци и перчема, но дотолкова, доколкото типажно търсим човекът да бъде близко до образа. Георги Димитров за мен е дотолкова портретен, доколкото Стефан Гецов вписва в контура и силуета и повече от това не е нужно. Грим или перуки и други от този род не бих искал.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Николина Лекова.

НИКОЛИНА ЛЕКОВА:

Искам да кажа, че Асен Шопов много аргументирано и обстойно защити разпределението си, а и всички сме наясно, че това е наистина една много отговорна работа за театъра. Но все пак прегледах списъка на актьорите и бих предложил да се помисли примерно за Емил Джамджиев като Вандер Любе, за Атанас Воденичаров или Васил Стойчев.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата Рачко Ябанджиев.

Защо не е включен Мирослав Миндов? Говорим, че няма актьори, а Мирослав стои без работа.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата Асен Шопов.

АСЕН ШОПОВ:

Искам да обясня, че освен тези актьори, които по възрастни причини въобще са затруднени да понесат такова темпово трениране, като се има пред вид, че суфлор не можем да ползваме, обемът за владеене на текста е задължителен момент, за да може да функционира представлението, което по материали е доста обемно, в границите на деветдесет страници засега, до голяма

степен размерът на представлението ще се диктува от темпото и само тези актьори от състава, които просто трябва да уважим, че не биха могли, няма да влязат. В този смисъл и Атанас Воденичаров, Емил Джамджиев и всички други имат пред вид в тази група хора, която е основна група на коментатор и водещ на представлението. Знаете, че в Иван Радоев има един четец в червено и четец в кафяво, с които върви коментар на текста и нетеатрално, недействено. Журналистите по принципа търсят събитията и са свидетели на събитията имат възможността да нахлуват във всяка точка на действието и чрез техния журналистичен коментар да изземат тази функция. Такива хора също ни трябва и аз имам пред вид свободните хора, които споменахте. Може би единственият човек, който излиза от вниманието ми, това е Любомир Кабакчиев, при който има деликатна ситуация че е играл и в момента играе ролята на Димитров и една възможност да го сложа в обратната пропорция Хелер – Димитров означава в него да настъпи пълен хаос при воденето на текста. В това има нюанс на лично желание или нежелание, което не искам да коментирам.

Общо взето, като се изясни останалата част от картината за нас и това, което проф. Филипков казва, че ние ще използваме именно тази част като пътуващи сътрудници, които ще участвуват в другите представления, но аз не ги познавам и не зная как точно ще стане това, но общо взето всички ще участвуват в представлението. Предполагам, че в един последен етап и колеги артисти, които участвуват в другите представления, ще се наложи да участвуват и специално за Москва. Ще ги освободим от ангажименти тук за няколко дни.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Иванка Димитрова.

ИВАНКА ДИМИТРОВА:

Не може ли да се помисли за Стефан Данаилов да не бъде Михаил Петров вторият, защото много ще се объркат и утежнят нещата, а да бъде вторият Джамджиев, който е свободен?

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата Асен Шопов.

АСЕН ШОПОВ:

За ролята на Петер Траубе трябва да бъде артист с положително излъчване, а Джамджиев има обратно на това излъчване едно, второ, не бих искал да обръсна човека за десетдневен ангажимент. Трябва да му махна брадата, за да го вкарам в такава задача. В този му вид ще го включа в групата на журналистите или в друга задача. При всички случаи той ще влезе в работа. Но в пункта, който е важен в действия ход и то в психолого-драматургичния ход на действието и където настъпва обрат на действието, човекът, който ще понесе натиска на обстоятелствата и ще се откаже да изпълни задачата, вече имам чисто актьорски съображения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ПЪРВА ТОЧКА

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Другари,

Тук се казаха достатъчно неща във връзка със задачата, която ни предстои и която ни е поставена. Режисьорите, чиито постановки ще отидат в Москва, тези дни ще бъдат събрани, за да се уточни въпроса за масовките и този въпрос да бъде изчистен предварително що се касае ^{до}отиването в Москва.

Ние имаме време най-много до 15 май, което е малко, но е и достатъчно. Разбира се, при положение, че ще работим на един принцип: текстът предварително да се знае, не можем тридесет

дни да учим на маса текст – нито е възможно, нито е прилично за хора, които претендират, че са високи професионалисти, каквито са всички наши актьори, заангажирани в тази постановка.

Искам да изключа обстоятелството, че ние сме поставени при трудни условия и дължа да кажа, че условията имат обективен характер и никой няма вина за тях, както и за този къс срок, който все пак е достатъчен при едно малко по-голямо напрежение в сравнение с тези темпове, с които сме свикнали да работим, да постигнем желания резултат.

Ние правим едно публицистично художествено-политическо представление. Искам да кажа, че в сравнение с това, което ние правим, например, "Иван Кондарев" е едно камерно представление. Радостно е това, че на режисьора Асен Шопов му е ясна задачата, в подбора на актьорския състав участва Коста Цонев, ще бъдат ангажирани и още двама също откън, тъй като тук не можахме да намерим. Смятаме, че с оглед на изпълнението на тази задача нямаме покритие на двете роли, независимо че тук се изказаха някои съображения, които също така ще имаме пред вид.

Въпрос на чест е за нашия театър и за българския актьор да се справи с една такава задача, която е свързана със стогодишнината на Георги Димитров. Но веднага искам да кажа, че ние можем да отидем в Москва и с "Иван Кондарев", което е едно революционно представление от нашата най-близка история, свързано е с дейността на Георги Димитров, то е голяма българска литература и т. н. – всичко това е известно. Но когато ние отиваме в Москва за дни на българската култура, които минават изцяло под знака на стогодишнината на Георги Димитров и когато готвим тук едно такова представление за България ще бъде нерационално да не покажем това представление за Георги Димитров, още повече, че съветските

другари с голямо удоволствие предоставят Двореца на конгресите, който има шест хиляди места с ангажимент, че този Дворец на конгресите ще бъде пълен с тези шест хиляди зрители. Вие знаете, че в този Дворец се показват ~~само~~ неща, които имат и политически характер, освен прояви от чисто художествен характер, какъвто беше през 1978 година балетът на Морис Бежар.

Задачата ни е колкото художествена, толкова и с високо политическо значение и ние имаме пред вид дадения ни срок и размера на задачата. Вчера бяхме при др. Георги Йорданов с режисьора, разговаряхме с него по всички проблеми, свързани с нея: художествени, финансови и т. н. и друго решение на тази задача няма. Трябва да ви кажа, че на един по-предварителен етап, когато бяхме в Комитета за култура, предпочитам нашият театър да отиде в Москва през есента на един спокоен и нормален гастрол. Обаче това не е възможно, защото ангажиментът съществува от преди две години, макар че на мен това ми се каза преди двадесетина дни.

Като имам пред вид квалификацията на състава – високия професионализъм на хората, които са заангажирани, като имам пред вид и всички обстоятелства, свързани с тази постановка, която е задача с голямо политическо значение, смятам, че ние ще бъдем в състояние да се справим с нея и да покажем в Москва един спектакъл художествено-публицистичен и политически за Георги Димитров, за неговите идеи и за едно време, което е оставило много дълбока бразда в съвременната история на човечеството и специално за Европа.

Дълга отсега да кажа, че ако досега не е имало практика, искам да помоля всички актьори да се явят на репетициите с заучени роли и текстове, което е абсолютно необходимо за режисьора и което ще ни даде възможност да се справим в тези срокове,

т. е. нещата да започнат на сцената, на това пространство, което е необичайно и за което за първи път ще трябва да се преборваме. Условието на Двореца на конгресите в Москва са сходни с условията на нашия Дворец на културата и от тази гледна точка сме улеснени.

Като свързвам двата въпроса искам да съобщя окончателния репертоар за Москва:

- "Пожарът";
- "Майор Барбара";
- "Януари";
- "Неочакван гост";
- "Борци".

Тук ще пристигне делегация на Съветския съюз, с която ще подпишем договор. Засега имаме подписан един предварителен протокол за принципните въпроси на гостуването. При този репертоар ще трябва да се прави разчет на хората, като при мен ще направим среща на Асен Шопов, проф. Филипков, Крикор Азарян, Леон Даниел и Енчо Халачев, за да уточним режисьорите, които имат отношение към тези постановки и да уточним хората, които ще могат да се използват в "Пожарът". Както спомена Асен Шопов всички актьори от нашия театър, които са свободни, ще участвуват в тази журналистическа група, която има важно място.

Моля да се има пред вид тази настройка, наредено е да се размножава текста и ако след прочитането му имате някакви бележки, то моля да се обърнете към режисьора, който е автор на целия текст. Репетициите да започнат с овладяването на това необичайно голямо пространство, за което е задължително необходимо хората да си знаят текста.

С това приключваме работата по първа точка от дневния ред.

ПО ВТОРА ТОЧКА ОТ ДНЕВНИЯ РЕД

Има думата авторът Младен Младенов.

МЛАДЕН МЛАДЕНОВ:

Казахте, че ще се уточни залата, където ще се играят другите пиеси. Досега знаех, че това е МХАТ и фатално ще бъде, ако не е, защото сме се приспособили технически към него.

Това, което ви показваме, е близко визуално до решението на същата пиеса, която сме правили преди това в Пазарджик и Белград. Разбира се, има разлика, но общо взето виждате, че главно-то действие на пиесата е в една кръчма, въпреки че това представява една четвърт от пространството на сцената. Останалото нещо не е само един пейзаж, за да бъде красиво, а е терен, в който се разиграват някои интермедии и етюди, за които трябва и режисьорът да разкаже и които са една съпътстваща линия, един втори план, по-широк, по-многоброен и епичен, виждате това и от костюмите, които са доста. Това извежда действието и смисъла на това, което се разказва в кръчмата и го обобщава за цялото село, за цялата страна, за целия свят...

Извън кръчмата стават доста неща, които са фантастични и са в стила на автора. Там се разказва за една сватба, която не може да стане, защото я няма музиката, а музиката няма тъпанджия, който е починал, станал е тенец, търси се тъпанджия, намират тъпанджия тенец и става цялата работа. Накрая има още една картинка, това е финалът - всички хора, които са ги изяли вълците, ги намираме в друга обстановка, нереална, в отвъдното, където е вечно лято и където те, успокоени вече от проблемите, си спомнят за живота на земята. Тази обстановка се връзва в предишната и разделя на три цялата тази бяла грамада. По цялото това

пространство се завъртва едно хоро, в което участвуват умредите и живите. Това хоро е под звуците на една музика, която се дирижира от фокусник и в която главна роля изпълнява един тенец – прави се едно фантастично възкресение и събиране на живи и умрели заедно.

За костюмите – дотук са действащите лица, които са известни, оттук нататък започват персонажи – говорих за тези интермедии – които правят цялото хоро накрая.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Съгласен съм, само да не стане съвсем мистично представлението. Има думата Николай...

НИКОЛАЙ

Няма да изброявам илюзиите, защото са много на брой. Искам да кажа за трудността и синхрона между техническите служби. В тази пиеса съм натоварен да правя сценичните трикове и илюзиите. Има много трансцедентални неща, дадени по автора, това е в стила на народните фантастични приказки. Ние запазихме опита си от миналите постановки, но тук сме прецизирали и сме дообогатили с нови неща, които съществуват по пиеса в драматургичната тъкан, но просто не сме ги видяли преди. Нашата амбиция е, ако представлението на Азарян в Белград беше за шестица, тук да направим представление за осем. Имаме възможности, материална база. Беше много трудно да се измислят и конструират тези трансцедентални летящи и изчезващи хора.

За първи път в нашия театър ще се правят акцесеоари, които не са сходни с никакви реквизити досега, правени за сценични представления. Аз ще бъда при изработването на всеки илюзионен трик, реквизит и т. н., но моля др. Панков и хората, с които ще работя тези неща, които са съвсем специални, да имаме пълното

съдействие и синхрон, защото първо нямаме време и второ — технически са доста сложни нещата.

Замислено е интересно и ще стане едно представление, което не е гледано. Но искам пълна подкрепа, защото времето е кратко, работят се двете пиеси едновременно.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Др. Панков ще ми направи срочна справка какво биха искали да се изработи и в най-кратък срок да ми се докладва, за да можем да вземем мерки навреме.

Има думата др. Кирил Неделчев.

КИРИЛ НЕДЕЛЧЕВ:

Ако решаваме двете пиеси бих могъл по-цялостно да се изкажа, защото познавам намеренията и на двамата режисьори, запознат съм и с проектите на двамата художници.

Пред нашия театър и пред ателиетата главно ще стоят и едни големи задачи и двете са много важни. Струва ми се, че "Януари" закъсня с два месеца, а ми се струва, че можем да направим тази пиеса много спокойно, без тази картинка, която сега се явява като допълнителен момент, като имам пред вид, че това е в резултат на разговора на режисьора с автора. Но фактът е налице и ние се изправяме пред едни много сложни задачи и ще трябва да удържим една позиция, която, бих казал, не е много сложна за нашия театър, ние сме се преборвали с по-големи задачи, но в случая ще трябва да наберем и други сили, за да осъществим двете големи постановки, които се явяват едва ли не на един голям преглед в Москва. В случая трябва да уедрим нашето ателие с хора допълнително от други театри, но това е вторият етап на едно друго звено, което е спомагателен орган на директора.

Нямам никакви възражения, защото познавам и двете пиеси

и приемам като решение, че те носят в себе си голяма художествена стойност, макар че на две сцени, които са различни. Ние не познаваме обема на другата сцена, но както видях, е направено много грамотно и много сериозно. Тук съм запознат със задачата, която е направена много добре и може да се постигне и от нашия театър. Тази прецизност трябва да върви по една възходяща линия в театъра ни и да постигнем намеренията на режисьора и художника. В картинката с рая има нещо много свежо и хубаво в нея.

За костюмите нямам никакви възражения, много са точни, те са костюми, които ние, за щастие, ще изберем от гардероба, защото ще натежат другите костюми, които ще са необходими за пиесата за Димитров. Ние лесно ще се справим с костюмите за тази пиеса – "Януари".

Тук двете картинки не са много сложни, но има един терен, който ще ни създаде много трудности. А и в другата пиеса се явява нужда от намеса на техническа работилница и именно там ми се струва, че трябва да уедрим нашата база.

Струва ми се, че по-късно трябва да изработим един план, в който да намерим най-точните неща и да докладваме за по-нататъшната работа.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Възлага се на Кирил Неделчев координацията на всички въпроси, свързани с изработването на декори за двете постановки, костюми и т. н.

Има думата Асен Шопов.

АСЕН ШОПОВ:

Само с две думи: ние няма да покажем скици. Има един въпрос, който искам да отбележа – това е, че все пак буди недоумение

защо се пренася представлението в неподходящи условия – зала с шест хиляди места и габарити, които не са театрални. Там не е правена театрална постановка. Представлението би могло да бъде третирано на театрална сцена, но е противопоказано. Онова, което ще правим за сцената на НДК ще звучи анахронистично, ще недоумяват всички защо това е направено на такава сцена. Затова приех по-скоро риска на технологията на представлението при тези условия, отколкото обратния художествен ефект.

Тук виждате сцената на НДК, ако приемем, че е празна, а това е същата сцена, с цялата сценична техника, която тя притежава и която ще бъде активно използвана. Принципно представлението се строи на кръга. То ще бъде на един кинодинамичен принцип: къси, често сменящи се и редуващи се сцени и за да нямаме допълнителни усложнения се стремим да избягваме всякакви механизации и площадки, коли и т. н. Цялата промяна в движението на сцената ще бъде разположена на кръга. Активно ще влезе цялата техника, която притежава сцената и елементите, които ще се впишат в тези две категории, ще бъдат тази площадка – площадка със стълбище и парапет отпред, който ще поеме процеса с фоново подпирание чрез гигантфотос. Единият е снимка на митинг, автентична, с баба Парашкева в Париж. Освен тази площадка и стълбището с парапета в центъра на кръга на сцената виждате един макет на Райхстага – при въртенето на сцената той ще се вижда от всички страни – и една рамкова система, която ще изгради затвора. Тя има височина от 2,40 м и заедно с тази техника отгоре трябва да създаде образа на затвора. Тук виждате двата кръга на двете сцени и чрез едно модулно решение работата се приспособява за единия и за другия кръг. Освен този терен, макета и железарската работа другият

съществен елемент, който ще се използва в представлението, е поръчка извън ателиетата на театъра – това са гигантофотосите, които не са малки по обем: някъде към 900 квадратни метра. Това са елементите, които ще изграждат представлението.

ПРЕДС. ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ:

Има думата др. Стефан Савов.

СТЕФАН САВОВ:

За първи път ни се случва да започнем по обратния път, т. е. за да спечелим време трябваше да намеря гигантофотосите, да уточня размерите им, да се търси начин за реализация и не остана време да уеднаквя проектите. По този грунтрис трябва да разберете решението. Но основното е, че за да можем да запълним тази голяма кубатура, където в никакъв случай не можем да подходим с никакви декорации в класическия смисъл на думата ние активно вкарваме моста – всички осветителни мостове – както на едната, така и на другата сцена, които за щастие съвпадат като образ, активно насочваме предварително осветлението и чрез някаква аранжировка ще можем да градим и голямото и същевременно да сви-ваме и да правим камерните сцени.

По принцип основен декоративен елемент в основата си като театър е присъствието на макета на Райхстага, който ще бъде изработен детайлно. Фронталната стена я дублираме четири пъти. Не го въртим в неговото натуроподобно съществуване, а дублираме – малко перефразираме натурата. Той ще бъде в обем 5:3,20 височина и всичко, което виждате, се играе на решетката, която е модулна и може да бъде трансформирана по диаметъра на шайбата и тук и там, с липса на някои парчета и това стълбище. Всичко друго е много лаконично като мебел и като че ли натам отива. Още не сме решили какво представлява пода. Нашето мнение беше да го правим

паваж, но ми се струва, че не е по възможностите в България, а да търсим странична помощ е утопия за тези кратки срокове.

Искам да взема много категорично отношение към реализацията на двете представления и не случайно се повдига въпрос от Кирил Неделчев, Крикор Азарян и Младенов, които с основание питат къде ще се играе. Зная, че техниката на двете сцени – на Малий театър" и на МХАТ са различни. Вероятно ще се ползват коли, каквито има в МХАТ и театърът трябва да има категорично мнение да играем и другите пиеси в МХАТ. Има едно обстоятелство, че там се прави "Живия труп" в момента и режисьорът е от тези, които имат авторитетно мнение по дадени срокови положения и т. н. и може би това ще създаде някаква трудност и специално на Госконцерт – дано съумеят да се преборят с театъра. Аз бях с групата, която ходи в Москва и впечатлението ми е, че те не гледат с много добро око на това.

Трябва да се обърне внимание върху реализацията на двете пиеси и организацията по изработване на материалната страна на спектаклите и като се има пред вид техния представителен характер трябва много сериозно и отговорно да съумеем да се вместим в тези нереални срокове. Много се учудиха в Москва, когато им казахме, че двете пиеси сега започват да се работят. Но това е факт, който ние не можем да коментираме. Би трябвало с всички сили да се заемем и имам усещането, че като започнем с директора на театъра, после заместник-директора и всички служби много сериозно и загрижено се отнесоха към нещата. Някои от работите вече съм пуснал, макар през главата на Художествения съвет, но нека този път си имаме доверие и за първи път ми се случва в моята тридесет и двегодишна практика да не представям проекти, знаете, че дори и макети правя, но този път сроковете така ни гонят, че

това е почти невъзможно.

ВЪПРОС: Как стои звуковата страна на въпроса?

СТЕФАН САВОВ:

В Москва несъществува този проблем, защото там ще бъде със синхронен превод. А тук залата е озвучена.

НИКОЛАЙ

В по-малката зала е с висящи микрофони и нищо не се чува. За голямата зала е въпрос на тяхната уредба, която още не е усъвършенствувана.

СТЕФАН САВОВ:

Разговаряли сме по този въпрос и се вземат много сериозни мерки да стане някакво електронно приповдигане на звука. Имали някакви специални уредби.

РЕПЛИКА: Ако няма добра чуваемост представлението няма да стане, особено и разбираемост. Това е един много важен момент транслирането на мислите.

СТЕФАН САВОВ:

Това влиза също така във всичките проблемни точки.

НИКОЛАЙ

Голямата зала е правена за конгреси с микрофони за говорещите и т. н. Работим във втората, по-малката зала, която е с 500 места и не се чува, трябва да викаш. Тонрежисьорите и техниците, с които работим, казват, че голямата е пригодена и че ще направят всичко възможно да се чува.

ПРЕДС. ЧАВДАР ДОБРЕВ:

Има думата др. Наследникова.

ВЕНЕРА НАСЛЕДНИКОВА:

За този малък срок, който ни предстои, ако тези костюми бъдат избрани от гардероба и трябва да се адаптират на физиката

на хората, което значи ателиетата да са ангажирани, страхувам се от успоредността на двете работи, защото един костюм от гардероба не означава, че актьорът няма да взеле в шивалнята с този костюм. Затова час по-скоро трябва да разрешим как ще протече тази работа, защото двете постановки с костюмите в нашето ателие означава, че нищо няма да свършим. Моля да се вземе становище дали ще даваме навън и какво, защото много са двете постановки заедно. Костюмите за "Пожарът" ще ги правим.

ПРЕДС. ЧАВДАР ДОБРЕВ:

Има думата др. Кирил Неделчев.

КИРИЛ НЕДЕЛЧЕВ:

Имам следните предложения:

първо, чертежите за двете пиеси трябва да бъдат час по-скоро готови – държа детайлите за Райхстага да бъдат направени архитектурно, а не от снимка;

второ, костюмите ако може другата седмица да ги приемем за тази пиеса – за "Пожарът".

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ПО ВТОРА ТОЧКА НА ДНЕВНИЯ РЕД

ПРЕДС. ЧАВДАР ДОБРЕВ:

По принцип приемаме казаното. Потвърждавам казаното от директора като решение, че за синхрона между двете постановки по линия на сценографията отговаря др. Кирил Неделчев, за костюмите отговаря др. Наследникова. Това означава, че за синхрона, като говорим за театрална политика от името на ръководството, това означава да се направи сметката заедно с директора и всички нас за каква част от нещата ще искаме помощ отвън и откъде да я искаме. Директорът има възможност с Комитета за култура и Централния комитет тези неща да се договорят и да получим помощ.

Закривам заседанието на Художествения съвет!

Стенограф: